

LÄNSSTYRELSEN
ÖSTERGÖTLAND

Lera Kalkkärr. Foto: © Thomas Johansson (bilden är granskad och godkänd för publicering av försvarsmakten enligt lagen om skydd för landskapsinformation SFS 1993:1742)

Bevarandeplan

för Natura 2000-området

Lera Kalkkärr SE0230392

Natura 2000

Natura 2000 är ett ekologiskt nätverk av värdefulla naturområden inom EU. Syftet är att hejda utrotningen av djur och växter samt att hindra att deras livsmiljöer förstörs. Utpekandet av Natura 2000-områden bygger på krav som finns i EU:s fågeldirektiv och art- och habitatdirektiv. Alla medlemsländer ska peka ut områden dels för fåglar som anges i EU:s fågeldirektiv, dels för naturtyper och arter som anges i art- och habitatdirektivet. Genom utpekandet åtar sig länderna att bevara de utpekade värdena i områdena långsiktigt. Natura 2000-nätverket är en av hörnstenarna i EU:s arbete för att bevara biologisk mångfald. I fågeldirektivet och habitatdirektivet listas 170 naturtyper och cirka 900 växt- och djurarter som särskilt värdefulla. 90 av naturtyperna och drygt 100 av djur- och växtarterna i habitatdirektivets bilaga 1 och 2 finns i Sverige. Därtill häckar i vårt land regelbundet cirka 60 av de fåglar som listas i bilaga 1 i fågeldirektivet.

Bevarandeplaner

För varje Natura 2000-område ska Länsstyrelsen ta fram en beskrivning. Detta görs i särskilda bevarandeplaner, men beskrivningen kan också ingå i en skötselplan om området även är naturreservat. I planen finns en beskrivning av området med bevarandesyfte och bevarandemål för de naturtyper och arter som ska bevaras, och det ska framgå hur skyddet kan bidra till en gynnsam bevarandestatus för naturtyperna och arterna. Även hot mot Natura 2000-området och behov av bevarandeåtgärder, till exempel skydd eller skötsel, ska beskrivas. Bevarandeplanen underlättar förvaltningen av området och tillståndsprövningar enligt miljöbalken genom att den ger viktig information om området till bland annat markägare, myndigheter, exploatörer och naturvårdsförvaltare.

Bevarandeplanen utarbetas och fastställs av Länsstyrelsen, som även är ytterst ansvarig för att målsättningen med området uppfylls. Det gäller även för de bevarandeåtgärder och den naturvårdsskötsel som kan krävas för att bevara värdena, i den mån markägare eller andra brukare inte har möjligheten eller skyldigheten via andra lagar eller avtal att göra detta (till exempel miljöersättningar). Bevarandeplanen revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningar ändras - den är ett "levande dokument". Det gör det möjligt för alla att bidra med ny kunskap och synpunkter genom att kontakta Länsstyrelsen.

I bevarandeplanen redovisas gränser, naturtyper och arter enligt bästa tillgängliga kunskap. I de fall där ny kunskap har tillkommit, har Länsstyrelsen för avsikt att föreslå dessa ändringar till regeringen när nästa tillfälle ges. Framtida naturvårdsarbete kan komma att leda till ytterligare ny kunskap som i sin tur kan leda till behov av justeringar av Natura 2000- områdets gränser, naturtyper eller arter. Vid förvaltning och tillståndsprövning är det viktigt att utgå från de befintliga värdena, inte bara de regeringsgodkända, varför det är av vikt att bevarandeplanen redovisar dessa, även om de inte har hunnit bli regeringsgodkända ännu.

Bevarandeplanen är inte ett juridiskt bindande dokument. För formell reglering av till exempel skydd eller skötsel kan andra beslut behövas, till exempel skyddsbeslut för naturreservat. Reglerna enligt eventuella skyddsbeslut gäller parallellt med den tillståndsplikt som gäller i Natura 2000-områden.

Tillståndsplikt och samråd

För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön eller utpekade arter i ett Natura 2000-område. Det kan även gälla åtgärder utanför Natura 2000-området, om de kan påverka miljön eller utpekade arter i området. Det är påverkan på de naturmiljöer och/eller arter som skyddas i området som är grunden för prövningen oavsett var källan till störningen ligger geografiskt. Detta regleras i miljöbalken (7 kap 27-29§§). Tillståndskravet aktualiseras när en verksamhet eller åtgärd kan påverka miljön i ett Natura 2000-område på ett betydande sätt, det vill säga när det finns risk för skada. Då det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som kan påverka naturvärdena i Natura 2000-området behöver man samråda med Länsstyrelsen före genomförandet. Vid skogsbruksåtgärder hålls dock samråd med Skogsstyrelsen istället. Mer information finns hos Länsstyrelsen, läs på webben eller kontakta en handläggare.

För verksamheter och åtgärder som direkt hänger samman med eller är nödvändiga för naturvårdsskötsel och naturvårdsförvaltning av ett Natura 2000-område, i syfte att långsiktigt bevara de naturtyper och/eller arter som skyddas, krävs inte tillstånd.

Innehåll

	Sida
Området Lera Kalkkärr.....	5
7230 - Rikkärr	9
1013 - Kalkkärrsgrynsnäcka, <i>Vertigo geyeri</i>	10
1014 - Smalgrynsnäcka, <i>Vertigo angustior</i>	11
Dokumentation	13

LÄNSSTYRELSEN
ÖSTERGÖTLAND

Bevarandeplan för Natura 2000 - området SE0230392 Lera Kalkkärr

Kommun: Linköping

Områdets totala areal: 1,1 hektar

Markägareförhållande: Privata

Bevarandeplanen fastställd av Länsstyrelsen: 2016-12-19

Regeringsbeslut, historik:

Regeringen föreslår att området är av gemenskapsintresse (pSCI): 2004-04

Fastställts som ett område av gemenskapsintresse (SCI): 2005-01

Regeringen förklarar området som ett särskilt bevarandeområde (SAC): 2011-03

Naturtyper och arter som ska bevaras i området:

7230 - Rikkärr

1013 - Kalkkärrsgrynsnäcka, Vertigo geyeri

1014 - Smalgrynsnäcka, Vertigo angustior

Området Lera Kalkkärr

Bevarandesyfte

Det överordnade bevarandesyftet för Natura 2000-nätverket är att bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att bibehålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som omfattas av EUs fågeldirektiv eller art- och habitatdirektiv. För det enskilda Natura 2000-området är det överordnade syftet att bevara eller återställa ett gynnsamt tillstånd för de naturtyper och arter som förekommer i området.

Prioriterade bevarandevärden:

Inom Natura 2000-området prioriteras naturtypen rikkärr (7230) samt förekomsterna av kalkkärrsgrynsnäcka (1013) samt smalgrynsnäcka (1014). Naturvärden som främst ska bevaras och utveckas är en öppen och hävdad rikkärrsyta med inslag av lövträd som vide och sälg.

Motivering:

Lera kalkkärr hyser ett flertal hävd- och kalkkärrsgynnade kärlväxter, bland annat kärrknipprot, blodnycklar och rosettjungfrulin. I området har även flera arter av grynsäckor påträffats, däribland de typiska Natura 2000-arterna kalkkärrsgrynsnäcka och smalgrynsnäcka.

Prioriterade åtgärder:

Fortsatt hävd av området genom slätter och/eller extensivt bete.

Utreda behovet/möjligheterna av en hydrologisk återställning

En långsiktig hållbar förvaltning utav hela området.

Beskrivning av området

I skogsområdet rakt väster om Lera-gårdarna finns resterna kvar av ett kalkkärr i svag nordostsluttning, det är främst i den nedre halvan av sluttningen som grundvatten strömmar fram. Under den senaste tio-årsperioden har skogen i området röjts och öppnats upp för att åter slättras, efter en längre tids igenväxning. Även på södra sidan av riksväg 36 finns inslag av intressant flora som dock inte ingår i det aktuella området. Linköpings kommun tillsammans med markägaren planerar att restaurera även detta område. Detta skulle vara mycket positivt även för det befintliga området eftersom de närliggande livsmiljöerna för rikkärrsarterna skulle öka.

I Natura 2000-området på nordsidan av vägen finns delar av den artrika kalkkärrfloran kvar med bland annat relativt rikligt med kärrknipprot. Den blötaste och artrika delen finns idag i norra kanten gränsande till en tidigare torvtäkt. Här finns glesnande tuvor av axag och för knappt tio år sedan sågs flugblomster, andra arter är darrgräs, knagglestarr, slätterblomma, hirsstarr och vattenklöver. Vid en florainventering i området under 1996 hittades även bland annat gräsull, slankstarr, blodnycklar, skogsknipprot, rosettjungfrulin och klasefibbla (nära hotad, NT). Smalgrynsnäckan hade vid inventering 2005 en god populationsstatus. Kalkkärrsgrynsnäckan (NT) som tidigare hittats i området återfanns inte vid den senaste inventeringen men arten är lätt att förbise så det är mycket möjligt att den fortfarande förekommer inom området.

Vad kan påverka området negativt

Kända påverkansfaktorer för rikkärr, kalkkärrsgrynsnäckan och smalgrynsnäckan:

-Exploatering i eller i anslutning till området.

-Utebliven röjning av igenväxningsvegetation och minskat eller upphört bete/slätter leder på sikt till igenväxning av buskar och träd och utarmning av den hävdgynnade och ljuskrävande floran och faunan.

-Överbete, alltför intensivt betestryck påverkar naturtypen negativt eftersom växter har svårt att komma upp i blom och ge nektar och pollen åt insekter. Växterna får även svårt att fröa av sig.

-Störd hydrologi genom till exempel dikning är särskilt allvarlig då naturtypen i hög grad får sin karaktär av det mer eller mindre permanent höga vattenståndet.

-Större markskador kan förutom rena mekaniska skador även medföra att hydrologin påverkas med följd att naturmiljön ändras.

-Skötsel som avlägsnar småbiotoper, kantzoner och mosaikmiljöer och skapar skarpa gränser mellan olika markslag påverkar naturtypen negativt.

-Insådd och plantering av främmande arter påverkar floran negativt.

-Användning av avmaskningsmedel som innehåller avermectin är negativ för den dynglevande insektsfaunan.

-Spridning av gödsel i naturtypen påverkar floran negativt. Även tillskottsutfodring och vinterbete av betesdjuren ger indirekt näringstillförsel till marken och missgynnar den konkurrenssvaga floran.

-Gödslings- och försurningseffekter från nedfall av luftburna föroreningar påverkar floran negativt.

-Kväveläckage från angränsande marker påverkar floran negativt.

-Fragmentering och isolering som uppkommer om liknande biotoper försvinner i det omgivande skogs- och jordbrukslandskapet försvårar spridning, genutbyte och återkolonisation mellan gräsmarker. Plantering av skog kan dessutom skapa spridningsbarriärer.

-Skogsbruk i eller i anslutning till objektet: avverkningar annat än i naturvårdssyfte, markberedning och plantering. Virkestransporter eller körning med andra tyngre fordon kan skada för naturtypen viktiga markförhållanden, samt leda till förändrad hydrologi.

-Viltbetesskador. Onaturligt höga stammar av älg och annat hjortvilt som kan förhindra föryngring av vissa trädslag.

-Främmande(invasiva) arter eller nya sjukdomar (till exempel askskottsjukan) som har potential att skada eller konkurrera ut den lokalt naturliga floran och faunan.

-Brist på naturlig störning. Arter förekommer ofta bara i vissa stadier i naturmiljöns utveckling. Om den naturliga dynamiken uteblir kan det få som följd att de ingående arternas habitat försvinner. Viktiga

dynamiska processer är bland annat översvämning, vind, påverkan av däggdjur och angrepp av insekter och svamp.

-På lång sikt kan möjligen negativa genetiska effekter på grund av isolering av delpopulationer komma att utgöra ett hot.

Områdets bevarandeåtgärder

Art- eller naturtypsspecifika åtgärder preciseras under respektive naturtyp.

Reglering av skydd och skötsel:

Enligt 12 kap 8 § MB är brukaren skyldig att ta hänsyn till natur- och kulturvärden vid all markanvändning i jordbruket. De allmänna hänsynsreglerna i 2 kap MB förtydligas i Jordbruksverkets föreskrifter (SJVFS 1999:119) om hänsyn till natur- och kulturvärden i jordbruket. Enligt förordningen (1998:915) om miljöhänsyn i jordbruket får jordbruksmark tas ur produktion först efter anmälan till Länsstyrelsen, som då har möjlighet att förbjuda en ändrad markanvändning.

I och med att området är Natura 2000-område krävs samråd med Länsstyrelsen/Skogsstyrelsen vid avverkningar och röjningar som kan påverka naturvärdena negativt, även huggningar av enstaka värdefulla träd eller bortförel av grov död ved. Eftersom det idag inte finns något annat skydd av trädvärdena samt att grynsnäckrona inom Natura 2000-området är beroende av att det finns lövträd (främst sälg, vide, alm, ask, lind och/eller lönn) behöver Länsstyrelsen utreda om Natura 2000-området Lera Kalkkärr kan få en långsiktigt reglerad förvaltning av trädvärdena. En långsiktigt hållbar förvaltning av trädvärdena resulterar ofta i ekonomisk kompensation till markägaren.

I hela Östergötland är det förbjudet att avvattna mark. Markavvattning är åtgärder som utförs för att avvattna mark, för att sänka eller tappa ur ett område eller för att skydda mot vatten om åtgärderna syftar till att varaktigt öka en fastighets lämplighet för något visst ändamål. Markavvattning kräver alltid tillstånd (11 kap. 13 § miljöbalken). Ansökan om dispens och tillstånd till markavvattning prövas i normalfallet av Länsstyrelsen.

Bevarandeåtgärder:

Områdets hävdhistoria är vägledande för den fortsatta skötseln. För att rikkärrets naturvärden ska bevaras behöver markerna regelbundet vara hävdade så att ingen skadlig förnaansamling bildas, eftersom det missgynnar småväxta arter och försvårar frögroning. Naturtypen Rikkärr kan skötas med både slätter och/eller extensivt bete. I dagsläget regleras skötseln genom ett femårigt-slätteravtal på den öppna ytan av rikkärret.

Under det senaste decenniet har området röjts och öppnats upp i omgångar. Idag återfinns en relativt öppen rikkärnsyta som hävdas genom slätter på ungefär 0,4 hektar. Ett hävdalternativ eller komplement till slätten kan vara ett försiktigt bete av rikkärret. Ytterligare återkommande röjnings- eller restaureringsinsatser kommer troligen även att behövas även i framtiden och ska då ske med hänsyn till floran, grynsnäckorna och de känsliga hydrologiska förutsättningarna.

I nuläget är områdets hydrologi kraftigt påverkad. En förutsättning för att nå gynnsam bevarandestatus är en förbättrad hydrologisk status utan negativ påverkan från dikningar och andra exploatering i området eller dess

närhet. Därför behöver en hydrologisk utredning utföras för att därefter kunna föreslå eventuella lämpliga åtgärder för att få en gynnsammare hydrologi i och kring Lera kalkkärr.

Grynsnäckorna föredrar generellt relativt glesa skogar eller hävdade rikkärr varför igenväxning är eller kan bli ett betydande problem och ska därför vid behov åtgärdas. Även kulturhistoriska spår, stensättningar, stenmurar, rösen med mera ska hållas öppna och fria från träd och buskar. På grund av högt betetryck från klövvilt kan det också behövas åtgärder som förbättrar återväxten av lövträd inom området.

Tabell 1: En generell sammanställning av bevarandeåtgärder omnämnda i den aktuella bevarandeplanen.

Bevarandeåtgärd	När	Var	Prioritet
Fortsatt hävd genom slätter alternativt bete	Årligen	Minst 0,4 hektar, främst på öppna delområden med hävdberoende arter	1
Röjning av igenväxning (inklusive kulturlämningar)	Årligen eller vid behov	Minst 0,4 hektar, på öppna delområden med hävdberoende arter	1
Restaurering/röjning/urglesning av träd- och buskskikt	Återkommande vid behov	Hela Natura 2000-området	2
Gynna återväxten av lövträd	Vid behov	Hela Natura 2000-området, främst skogsklädda delar	2
Utreda och fastställa långsiktigt skydd av naturvärden (främst trädvärden)	Inom tre år	Hela Natura 2000-området	1
Utreda behov och påverkan av en hydrologisk återställning av avvattande diken	Inom tio år	Hela Natura 2000-området	1

Bevarandestatus och bevarandetillstånd

Bevarandestatus beskriver läget för naturtyperna i landet som helhet, medan *bevarandetillståndet* beskriver aktuellt läge inom Naturaområdet. Dessa beskrivs närmare under respektive naturtyp och art längre fram i planen. Här redovisas en sammanställning av bevarandetillståndet inom området.

Tabell 2 Naturtypsareal och förekomst av Natura 2000-arter (ej fåglar) inom Natura 2000-området. *) = Prioriterad art eller naturtyp i EU:s Natura2000-bevarandearbete.

Naturtyp/art	Hektar/Förekomst	Bevarandetillstånd
7230 - Rikkärr	1,1	Otillfredsställande
1013 - Kalkkärrsgrynsnäcka, <i>Vertigo geyeri</i>	X	Okänt/Otillfredsställande
1014 - Smalgrynsnäcka, <i>Vertigo angustior</i>	X	Otillfredsställande
Områdets total areal	1,1	

Uppföljning

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen ska ske enligt de manualer för skyddade områden som har tagits fram av Naturvårdsverket samt Havs- och vattenmyndigheten. Mätbara mål, så kallade målindikatorer, ska registreras i databasen SkötselDOS. Dessa målindikatorer följs sedan upp. Målsättningen är att kunna se om de bevarandemål som satts upp i bevarandeplaner och skötselplaner uppfylls, att skötseln fungerar och att Natura 2000- naturtyperna och arterna har gynnsamt tillstånd.

Uppföljning av skötseln, som är en viktig del i bevarandemålen, kommer delvis att kontrolleras via den ordinarie kontrollverksamheten för miljöersättningsåtaganden, men bör även följas upp för länets samtliga områden med hävdbehov genom regelbundna analyser för att se vilka områden som ingår i jordbruksblock med miljöersättning.

7230 - Rikkärr

Arealen 1,1 ha är fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Naturtypens utbredningsområde överensstämmer med områden där berggrunden eller jordtäcknet är rikt på baskatjoner, vanligtvis kalcium. pH-värdet i myren är vanligen sex eller högre. Rikkärren är generellt näringsfattiga till måttligt näringsrika och näringsbegränsade.

Torvdjupet är ofta grundare än i fattigare myrar och kan understiga 30 centimeter, men bottenskiktet byggs upp av rikkärrensindikerande brunmossor (till exempel släktena *Scorpidium* och *Campylium*) eller i vissa fall vitmossor. Morfologiska strukturer i torven utgörs i de fall de förekommer av tubbildning, mindre sträng- och flarkbildningar och källkupoler.

Både öppna och trädklädda rikkärr inkluderas i naturtypen, vilka kan ha en krontäckning av 0 till 100 procent. Vegetationen domineras av olika halvgräs och örter. Rikkärr är ofta störningsgynnade eller beroende av hävd, särskilt i södra Sverige där ängsbruk och betesdrift påverkat vegetationens sammansättning. Rikkärren har en speciell flora och fauna som varierar med till exempel krontäckningsgrad, kalkhalt och näringsförhållanden. Rikkärr kan delas in i tre undergrupper: öppna hävdade eller ohävdade rikkärr med en krontäckning på 0 till 30 procent samt trädklädda och videbevuxna rikkärr med en krontäckning på minst 30 procent.

Rikkärret i Lera Kalkkärr består utav två av undertyperna, cirka 0,4 hektar av kärret är relativt öppet och hävdas samt 0,7 hektar är trädklätt utan hävd.

Bevarandemål

Arealen av rikkärr (7230) ska vara minst 1,1 hektar, i Natura 2000-området Lera kalkkärr, varav minst 0,4 hektar ska vara av undertypen öppna och hävdade rikkärr. Andelen öppet rikkärr som hävdas får gärna öka på bekostnad av den trädklädda delen. Träd- och buskskiktet ska minst ha ett påtagligt inslag av en eller flera av arterna sälg, vide, alm, ask, lind och/eller lönn. Våtmarkens hydrologi ska vara ostörd och det ska inte finnas några avvattande eller tillrinnande diken eller körspår som medför negativ påverkan. Grundvattennivån ska variera naturligt och vara hög under större delen av året.

Ingen antropogen näringstillförsel, inklusive utfodring av betesdjur, ska förekomma. Störningar som orsakar positiva effekter kan förekomma (till exempel periodvis översvämning, tramp med mera). Minst 0,4 hektar ska vara öppet utan igenväxning eller täta bestånd av vass, buskar eller träd. Träd och buska ska utgöra ett enstaka till måttligt inslag i naturtypen. Typiska och karaktäristiska arter ska kunna fortleva långsiktigt i området och det ska finnas en art- och individrika förekomster av dessa arter inom grupperna kärleväxter och mossor.

Bevarandestatus och bevarandetillstånd

Rikkärren har varit mycket illa av markavvattning i hela landet. I södra Sverige finns endast fragment kvar, medan större arealer framför allt återfinns i Jämtland och Norrbotten. Då kärren ofta ligger i bördiga jordar har de tidigt dikats ut när åkerbruket spritt sig ner i dalgångar och på fuktiga marker. Ett antal rikkärr är skyddade som naturreservat, och ytterligare objekt i södra Sverige hålls i hävd med hjälp av miljöstödsprogrammet. Generellt måste dock noteras att mycket få återstår i odlingsbygder över hela landet.

För naturtypen rikkärr (7230) är förekomsten i boreal region (både inom och utanför Natura 2000-områden) 72 000 hektar i Sverige. För att få en gynnsam bevarandestatus i samma område behövs uppskattningsvis 75 000 hektar rikkärr. Bevarandestatusen för naturtypen bedöms vara otillfredsställande i Sverige och trenden för naturtypen är negativ.

Bevarandetillståndet för rikkärret i Lera Kalkkärr anses vara otillfredsställande. I nuläget är områdets hydrologi kraftigt påverkad. En förutsättning för att nå gynnsam bevarandestatus är en förbättrad hydrologisk status utan betydande negativ påverkan från dikningar och andra exploatering i området eller dess närhet. Stora förbättringar har dock skett genom att marken har röjts/gallrats i flera steg under den senaste tio-årsperioden, ungefär 0,4 hektar sköts också numera genom årlig slåtter. Det kan dock ta lång tid att få återetablering av arter som hann försvinna innan restaureringen.

1013 - Kalkkärrsgrynsnäcka, *Vertigo geyeri*

Arten är fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Kalkkärrsgrynsnäckan är en liten landsnäcka med ett brunt, högervridet skal som är 1,7 till 1,9 millimeter högt. Skalet är glänsande och ytterst fint och regelbundet strierat. Arten skiljer sig från den snarlika otandade grynsnäckan (*Vertigo genesi*) genom att ha fyra små, vita tänder på insidan av skalmynningen. Identifiering av grynsnäckor kräver mycket träning, särskilt då unga, ej fullt utvecklade individer är mycket svåra att artbestämma.

Kalkkärrsgrynsnäcka lever i öppna rikkärr. Den viktigaste miljön för arten är extremrikkärr, cirka 80 procent av förekomsterna. Arten förekommer även i kalkfuktängar och sällsynt i rikare stråk i mosselaggar och i gles sumpskog. Arten är inte extremt kalkkrävande vilket visas av att pH-värdet på lokaler i Syd- och Mellansverige ligger i intervallet 5,75 till 7,5. Ofta hittar man arten i svagt sluttande områden med rörligt grundvatten, medan den verkar vara betydligt ovanligare i våtar (vattenrika områden som torkar ut på sommaren) och liknande områden med stillastående vatten. Förekomsterna är ofta koncentrerade till små partier av lämplig kärryta.

Arten är fuktighetskrävande och hittas främst i mossrika och ständigt fuktiga partier, gärna där det finns tuvor av axag eller lågväxta starr. Förkärleken för tuviga områden är förmodligen kopplad till att snäckorna genom att förflytta sig i vertikalled snabbt och enkelt kan hitta ”rätt” fuktighet.

Kalkkärrsgrynsnäcken är hermafrodit, liksom de flesta andra landmollusker, och är partiellt självbefruktande. Arten har en livscykel som är några månader (från att en individ kläcks till att dess avkomma kläcks) och når en ålder av knappt två år. Spridningsförmågan hos kalkkärrsgrynsnäcka kan på goda grunder antas vara starkt begränsad. Arten förekommer i regel mycket koncentrerat på de lokaler där den finns. Avståndet för normal spridning torde ligga i storleksordning några få meter. Att spridning sker även över ganska stora avstånd inses lätt när man studerar artens utbredningsområde. Långdistansspridning sker förmodligen främst via större däggdjur och fåglar.

Bevarandemål

För att det ska finnas goda förutsättningar för kalkkärrsgrynsnäcka behöver bevarandemålen för naturtypen rikkärr (7230) samt fuktängar (6410) uppnås. Särskilt viktiga funktioner och strukturer som ska finnas inom området är hävd, öppna och tuviga rikkärrsytor, fuktiga mikromiljöer samt rörligt grundvatten. Täta bestånd av höga örter påverkar arten negativt och ska därför inte tillåtas dominera i annars lämpliga delar av området.

Bevarandestatus och bevarandetillstånd

Kalkkärrsgrynsnäcken är känd endast från Europa och har sina främsta förekomster i Skandinavien. På kontinenten finns den i ett uppsplittrat område från Brittiska öarna i väster till nordvästra Ryssland, med huvuddelen av lokalerna i Centraleuropas bergstrakter. I Sverige är den känd från cirka 400 lokaler över större delen av landet, men med stora luckor i utbredningen, och verkar saknas i bara sydöstra Småland och i Värmland. De tätaste kända förekomsterna finns i kalktrakter i Västergötland, Östergötland, Uppland-södra Gästrikland och Jämtland. Artens numerär på lokalerna är okänd. Kalkkärrsgrynsnäcken är upptagen i annex 2 till EU:s habitatdirektiv och är i Sverige klassad som nära hotad (NT). Arten är känd från 108 lokaler inom 98 Natura 2000-områden, motsvarande 27 procent av de kända förekomsterna. Trots ett stort utbredningsområde i hela Sverige har artdatabanken (2013) ansett den bevarandestatusen i boreal region som dålig.

Lera Kalkkärr är en relativt isolerad lokal (förekomstplats) för kalkkärrsgrynsnäcken. Närmaste kända lokalen återfinns i kärna mosse som ligger drygt tre kilometer söderut. Spridningen sker främst genom att den följer med andra djur som fåglar eller däggdjur varför det ändå finns vissa spridningsmöjligheter för arten. Trots att livsmiljön bör ha förbättrats avsevärt i området har arten inte återfunnits i området vid den senaste uppföljningen men arten är lätt förbisedd så den kan finnas kvar. Bevarandetillståndet anses som otillfredsställande eller okänt.

1014 - Smalgrynsnäcka, *Vertigo angustior*

Arten är fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Smalgrynsnäcka förekommer i ett brett spektrum av miljöer. Samtidigt är smalgrynsnäcken mycket specifik när det gäller valet av mikrohabitat; det gäller hela tiden att hitta rätt fuktighet och rätt struktur på förnan. Smalgrynsnäcken är kalkgynnad, särskilt tydligt märks det på de relativt fåtaliga inlandslokalerna.

Smalgrynsnäcka förekommer i flera olika typer av skog. Glesa askdominerade lövkärr är en prefererad miljö, där den företrädesvis återfinns i halvöppna partier, men arten förekommer även i relativt torr skog. På många av skogslokalerna hittar man den i branter och blockdominerade partier. På skogsdominerade lokaler är det viktigt att det finns träd vars löv erbjuder lättillgängliga kalkkällor i form av kalciumcitrat, som till exempel lind, ask, lönn, hassel och sälg.

Arten förekommer även i kalkrika betesmarker med svagt till måttligt betestryck; men om betestrycket blir för hårt försvinner den. I torr betesmark hittar man ofta den i anslutning till fuktiga sänkor, strandbrinkar och i branter. På Öland och Gotland förekommer arten vida spritt i alvarmiljö. I östra Sverige finns dessutom flera förekomster på kalkpåverkade torrängar. I kalkrika områden kan smalgrynsnäckan även finnas i strandnära miljöer, till exempel på betade havsstrandängar eller i anslutning till kustnära dynvåtmarker. En annan viktig miljö är rikkärr och kalkfuktängar.

Smalgrynsnäckan accepterar ganska täta bestånd av starr. Förekomst av enstaka högre örter som till exempel älgört och hampflockel är inget problem, men uppstår det täta bestånd av högväxta örter på grund av hög näringshalt brukar arten försvinna.

Mikrohabitatet är viktigt och smalgrynsnäckan förekommer främst i lucker, något fuktig förna. Den är starkt beroende av stabila förhållanden i markens förnaskikt och klarar inte översvämningar, däremot kortvarig översköljning och viss saltpåverkan (havsvatten som stänker över lokalerna). Under torrare perioder söker den sig ner en liten bit i marken och uppehåller sig i det översta jordlagret. På alvar och i torrängsmiljöer hittar man den under torrtiden ofta i basen av tuvor.

Spridningsförmågan hos smalgrynsnäcka antas vara starkt begränsad. Avståndet för normal spridning är i storleksordning några enstaka meter. Långdistansspridning sker förmodligen främst via större däggdjur och fåglar.

Bevarandemål

För att det ska finnas goda förutsättningar för smalgrynsnäcka behöver bevarandemålen för naturtypen rikkärr (7230) samt fuktängar (6410) uppnås. Särskilt viktiga funktioner och strukturer som ska finnas inom området är en gles/halvöppen skog med lättillgängliga kalkkällor (till exempel ask och sälg), en stabil mikromiljö med fuktig och lucker förna samt en svag till måttlig hävd. Täta bestånd av höga örter påverkar arten negativt och ska därför inte tillåtas dominera i annars lämpliga delar av området.

Bevarandestatus och bevarandetillstånd

Det svenska beståndet av smalgrynsnäckan i Götaland och Svealand anses i dagsläget vara livskraftigt. Globalt klassas arten till rödlistas kategori nära hotad (NT). Antalet lokaler där smalgrynsnäckan förekommer nationellt är uppskattningsvis mellan 200 till 750 stycken. Bevarandestatusen klassades av artdatabanken (2013) som dålig eftersom artens förekomst minskar, övriga faktorer är mer eller mindre stabila.

I Natura 2000-området Lera Kalkkärr kan bevarandetillståndet anses som otillfredsställande eftersom bevarandemålen för naturtypen ännu inte har uppnåtts. Närmaste lokal med arten återfinns i kärna mosse som ligger drygt tre kilometer söderut. Spridningen sker främst genom att arten följer med andra djur som fåglar eller däggdjur varför det ändå finns vissa spridningsmöjligheter för arten. Även om livsmiljön i området bör ha förbättrats avsevärt i området efter restaureringen.

Dokumentation

Webbsidor/databaser:

Artportalen, <https://www.artportalen.se>, (2016-08-30)

Länsstyrelsen Östergötland, <http://www.lansstyrelsen.se/ostergotland>, (2016-08-30)

Naturvårdsverket, <http://www.naturvardsverket.se/>, (2016-08-30)

Skyddad natur, <http://skyddadnatur.naturvardsverket.se/>, (2016-08-30)

Ängs- och betesmarksinventeringen (TUVA), <http://www.jordbruksverket.se/> (2016-08-30)

Dokument:

Länsstyrelsen, (2006), Bevarandeplan för Lera Kalkkärr SE0230392

Naturvårdsverkets vägledningsdokument för naturtyper och arter

Naturvårdsverket, (2006), Åtgärdsprogram för bevarande av rikkärr inklusive arterna gulyxne, kalkkärrsgrynsnäcka och större agatsnäcka (2006-2010), Rapport 5601

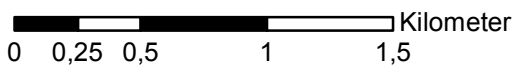
Wenche Eide (2014), Arter och naturtyper i habitatdirektivet - bevarandestatus i Sverige 2013, ArtDatabanken SLU, Uppsala, 2014.

Bilagor:

Bilaga 1, Kartor över Natura 2000-området

Bilaga 1

Översiktskarta

 Natura 2000-område (SCI)

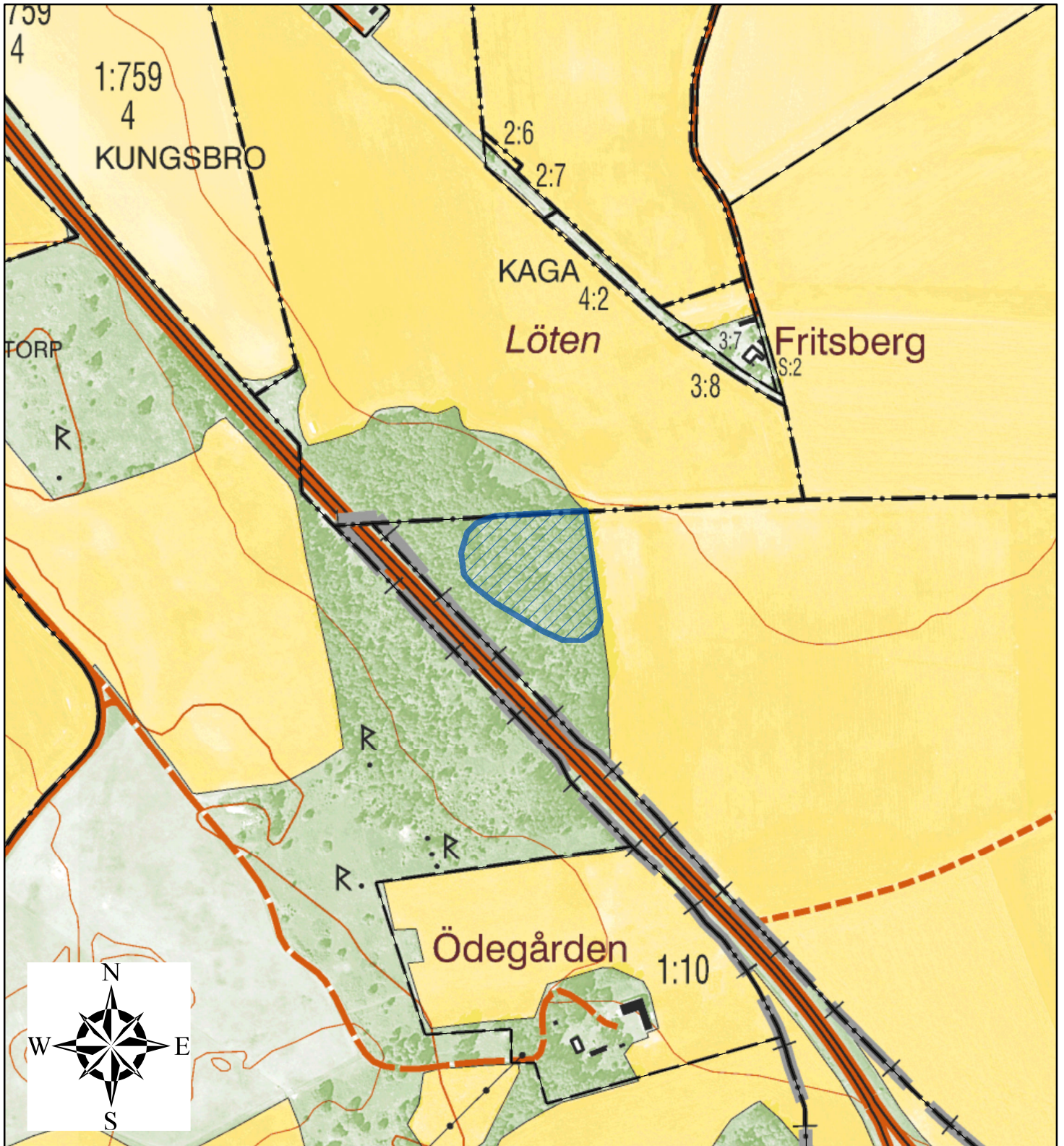
Natura 2000-områdets avgränsning och Natura 2000-naturtyper inom området

© Naturvårdsverket &
© Lantmäteriet Geodatasamverkan

- Natura 2000-Område (SCI)
- 7230 - Rikkärr 1,1 hektar

Ekonomisk karta

0 100 200 400 600 Meter

 Natura 2000-område (SCI)

Härads-karta från sent 1800-tal

0 100 200 400 600 Meter

 Natura 2000-område (SCI)